Genealogie van de familie Vets, grafmakers te Antwerpen (1742-1893)

Raoul Jans

Met het keizerlijk decreet van 12 juni 1804 bekrachtigde Napoleon dat van Jozef II (26 juni 1784) dat verbood om nog langer in en rondom kerken te begraven. Het nieuwe decreet gaf de gemeenten het recht begraafplaatsen aan te leggen en toezicht uit te oefenen op de bestaande kerkhoven en begraafplaatsen. Antwerpen reageerde snel op het decreet van Jozef II uit 1784. Het Groenkerkhof aan de kathedraal werd gesloten en vanaf 1799 omgevormd tot Groenplaats. Ter vervanging werden in 1786 twee parochiale begraafplaatsen ingewijd, te Kiel en te Stuivenberg. Kiel was een bescheiden begraafplaats voor de parochies O.L.V.-Zuid, St. Joris, St. Andries en de gasthuiszusters en had afgebakende zones van niet gewijde grond (hondenhoek) voorbehouden aan joden en protestanten. Stuivenberg was aanvankelijk een parochiale begraafplaats voor de parochies O.L.V.-Noord, St.-Walburgis en St.-Jacob en was sinds het decreet van Napoleon (1804) in gebruik als stedelijke begraafplaats.

Het gaat in dit artikel niet over het begrafenisritueel van de rijken en de welgestelden die per koets thuis werden opgehaald en naar de kerk gevoerd om na een verzorgde dienst te worden afgeleverd op het kerkhof voor een mooie begrafenis.

Hier gaat het over een stukje geschiedenis van de familie Vets en de begrafenis van de arme bewoners van de stad Antwerpen en de arme kinderen, die op kosten van het Bureel van Weldadigheid werden begraven en die meestal niet eens langs de kerk passeerden. Uit de correspondentie tussen enkele grafmakers en het Bureel van Weldadigheid waarover we beschikken gaan we proberen af te leiden wat de beroepen van grafdelver, lijkbezorger en kinderlijkdrager inhielden. Uit de klachtenbrieven en hun verweer hierop leren we iets over hun problemen en bezorgdheden.

De jaren 1845-1848 waren voor heel Vlaanderen jaren van armoede en hongersnood geweest. Door de toenemende concurrentie van Engeland, Duitsland en Frankrijk stortte de vlasnijverheid in elkaar. De werkloosheid steeg en vanaf 1846 heerste er hongersnood in onze gewesten. In de winter van 1844-1845 waren immers de tarwe- en koolzaadgewassen grotendeels vernietigd door de vorst. Daarom werden deze gewassen in de lente vervangen door aardappelen, die enige maanden later door een ziekte getroffen werden. Zo steeg de prijs van de aardappelen, het basisvoedsel voor de arme bevolking. Een financiële en economische crisis veroorzaakte een werkloosheid op grote schaal met criminaliteit, landloperij en bedelarij als gevolg. Na 1847 verbeterden de oogsten en daalden de prijzen opnieuw.

In 1848 leek de toestand te verbeteren maar toen dook de cholera op. In 1853 waren er 115 doden door cholera. In 1854 kende men opnieuw 562 gevallen waarvan 305 doden tussen eind augustus en begin december. Deze dodencijfers bleven maar oplopen tot de ergste cholera-epidemie die ons land ooit kende in Antwerpen 4.832 zieken maakte waarvan er 2.845 stierven.

In 1859 woedde er in Antwerpen niet alleen een cholera-epidemie, maar ook andere ziekten troffen de stad waaronder moeraskoorts, mazelen en kinkhoest. Men was gewaarschuwd door het feit dat er na een weinig strenge winter, een zeer droge en warme zomer volgde, wat een gunstig klimaat was voor een epidemie. De uitbreiding van de moeraskoorts was zeer groot. Praktisch de hele arme bevolking was aangetast en zodanig verzwakt dat ze een makkelijke prooi was voor de cholera. De ongezonde toestand in de stad werd verhoogd door het dalen van het water in de stadsgrachten en door een gebrek aan aandacht voor de regels van de hygiëne. Na de epidemie van 1859 werd in de gemeenteraad beslist de verslagen over deze ziekten enkel in het Frans op te stellen. Zij waren van mening dat ze zich zouden vernederen door het Vlaams te gebruiken. Bovendien waren ze van oordeel dat een Vlaamse versie de mensen alleen maar bang zou maken. Enkel zij die Frans kenden mochten toegang krijgen tot deze informatie. Zij werden verondersteld tot de verstandige burgers te behoren en geen angst voor de cholera te hebben. Dit duurde tot er een tweetalig verslag werd gedrukt in 1866.

Deze jarenlange ellendige toestand – zowel in Antwerpen als in de rest van Europa – bracht eveneens een nooit geziene emigratie naar Amerika tot stand.

In deze periode verdienden de arbeiders onvoldoende om in hun levensonderhoud te voorzien. De meesten van hen verdienden slechts tussen de 0,50 en de 2 Fr per dag zodat vrouwen en kinderen verplicht waren om mee te werken, wat dan weer andere wantoestanden met zich meebracht. Volgens een onderzoek van Heyman en Mareska (voor de stad Gent, maar het zal in Antwerpen niet veel anders geweest zijn) bedroegen de wekelijkse uitgaven van een familie met 4 kleine kinderen 14,28 Fr, waarvan 4,62 Fr aan brood werd besteed, 2,24 Fr aan aardappelen, 0,80 Fr aan onderhoud van kleren, 1,27 Fr aan huishuur en 1 Fr aan bandstof en licht. Het is dus wel duidelijk hoe zeer de uitgaven de inkomsten overtroffen. Dit alles om aan te geven in welke omstandigheden de grafmakers, de lijkenophalers en de dragers van kinderen hun werk moesten doen.

Grafdelver door Viktor Vasnetsov, 1871 (afbeelding: Wikimedia Commons).

Adrianus Vets[1], geboren te Mortsel op 25 februari 1742 als oudste kind van Adrianus Vets en Maria Van Altenaecken, is zowat de stamvader van meerdere generaties grafdelvers, lijkbezorgers en kinderlijkdragers in Antwerpen. Op 6 februari 1763 huwt hij te Antwerpen met Elisabeth Lantoin uit Brugge St. Anna. Zij krijgen 4 zonen.

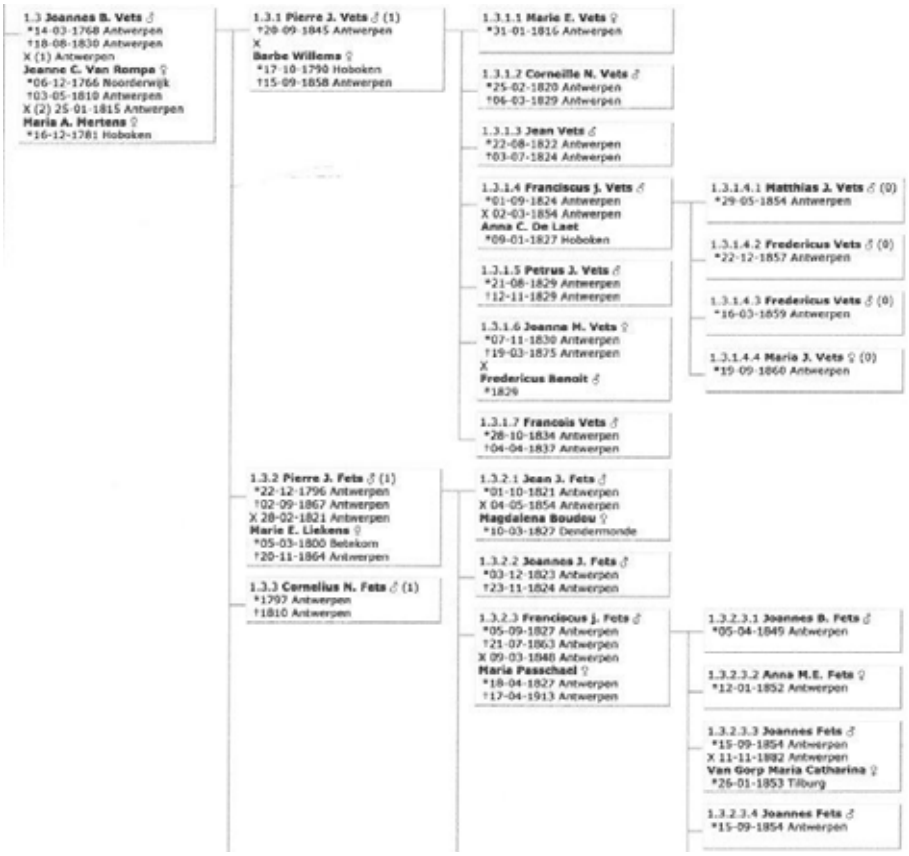

Petrus Josephus Fets, gehuwd met Maria Agnes Auwerkerke, heeft vier kinderen en elf kleinkinderen, maar geen enkele werkt in de begrafenissector.

Adrianus Fets, geboren in 1769, werd 45 jaar, maar van hem zijn geen verdere gegevens bekend.

Joannes Baptista Vets werd in Antwerpen geboren op 14 maart 1768. Hij huwde een eerste maal in Antwerpen met Jeanne Cathérine Van Rompa (°06/12/1766 Noorderwijk) en had met haar zeven kinderen. Zij woonden in de Schuttershofstraat 38. Joannes B. Vets was voor zover ik kon nagaan zowat de eerste van de familie Vets/Fets die het beroep van grafmaker naar zich toe heeft getrokken. Na het overlijden van zijn echtgenote op 3 mei 1810 trad hij opnieuw in het huwelijk met Maria Anna Mertens uit Hoboken. Met haar had hij nog eens 4 kinderen, maar geen van hen trad in zijn voetsporen.

Drie zonen uit zijn eerste huwelijk daarentegen werden eveneens erg actief als grafmaker:

Pierre Jean Vets die gehuwd was met Barbe Willems uit Hoboken.

Pierre Joseph Fets die in het huwelijk trad met Marie Elisabeth Liekens uit Betekom. Zij woonden in de Eikestraat 1 te Antwerpen.

Jeans Baptiste Vets die een eerste maal huwde met Elisabeth Breugelmans uit Wechelderzande en later met Joanna Augustijns.

Zoals in elke stiel loopt het niet allemaal zoals voorzien en zeker niet in periodes dat het normale aantal overledenen nog eens werd aangevuld met slachtoffers van epidemieën en cholera. Op 27 december 1859 is het voor Jean Baptiste Vets, echtgenoot van Joanna Augustijns, en zijn collega grafmaker Petrus Joannes De Vrindt toch even te veel. Naar het Huis van Weldadigheid schrijven zij het volgende (vrij vertaald):

1 De naam Fets of Vets wordt weergegeven zoals vermeld in de verschillende geboorteaktes. Voornamen in dit artikel worden vermeld zoals ze in de geboorte- en huwelijksaktes staan, dus soms in het Frans en soms in het Latijn.

Parenteel van Joannes Baptista Vets

I

1 **Joannes B. Vets** ♂
*25-02-1799 Antwerpen
†15-10-1860 Antwerpen
X (1) 23-04-1828 Antwerpen
Elisabeth Breugelmans ♀
*17-04-1799 Wechelderzande
†24-11-1842 Antwerpen
X (2) 30-08-1843 Antwerpen St. L
Joanna Augustijns ♀
*23-09-1811 Wuustwezel

II

1.1 **Joannes Vets** ♂ (1)
*12-11-1829 Antwerpen
†07-04-1862 Antwerpen
X 25-09-1850 Hoboken
Anna C. Uwaerts ♀
*18-12-1828 Hoboken
†31-01-1872 Hoboken

1.2 **Adrianus J. Vets** ♂ (1)
*17-06-1833 Antwerpen
†1907
X 1855
Elisabeth Janssens ♀
*1832 Brabant
†1903

1.3 **Pauline Vets** ♀ (1)
*12-06-1835 Antwerpen

1.4 **Joanna Vets** ♀ (1)
*29-11-1836 Antwerpen
X 06-12-1860 Antwerpen
Ludovicus De Deckers ♂
*07-06-1834 Antwerpen

1.5 **Isabella Vets** ♀ (1)
*25-10-1839 Antwerpen

1.6 **Adriana M. Vets** ♀ (2)
*25-01-1845 Antwerpen

1.7 **Cornelius Vets** ♂ (2)
*25-06-1848 Antwerpen

III

1.1.1 **Anna M.R. Vets** ♀
*17-07-1853 Antwerpen

1.1.2 **Adrianus J. Vets** ♂
*08-06-1856 Antwerpen

1.1.3 **Joanna Vets** ♀
*16-12-1858 Antwerpen

1.2.1 **Joannes B.L. Vets** ♂
*15-02-1858 Antwerpen

1.2.2 **Jan B. Vets** ♂
*1861

1.2.3 **Ludovicus Vets** ♂
*1862

1.2.4 **Jodocus V.T. Vets** ♂
*1864
†1934
X 1890
Joanna Van Goethem ♀
*1863
†1940

1.2.5 **Louis Vets** ♂
*1865

1.2.6 **Joanna Vets** ♀
*1866

IV

1.2.4.1 **Henri Vets** ♂
*1896
X
Zoë Vergeten ♀
*1898

1.2.4.2 **Adolphina Vets** ♀
*1899

1.2.4.3 **Emiel Vets** ♂
*1903
†1986

1.2.4.4 **Armand Vets** ♂
*1906
†1903
X 1930
Magdalena Coolens ♀
*1908
†1990

Dat het een weinig hygiënische stiel was blijkt uit het feit dat Jean Baptiste inderdaad bijna een jaar na zijn brief van 27 december 1859 waarin hij zegt ziek te zijn komt te overlijden op 15 oktober 1860.

JOANNA AUGUSTYNS, hare Kinderen, Schoon- en Kindskinderen

JOANNES BAPTISTA VETS,

Weduwenaar van ELISABETH BREUGELMANS,

Mijnheer,

Wij grafmakers van het Kiel en Stuivenberg hebben tot 75 kadavers op één dag gekregen (epidemie/ziektes). Alleen konden wij deze lijken niet begraven. Daarom zijn wij, Joannes Baptiste Vets en Petrus Joannes Devrindt verplicht geweest om ieder 2 man bij aan te nemen, die wij uit onze eigen zak hebben moeten betalen om die stinkende kadavers in de grond te krijgen.

De kinderdragers daarentegen, Mijnheer, hebben zowel als wijzelf op het einde van de maand hun geld getrokken en zij hebben geen centiem aan werkvolk moeten uitgeven.

En Mijnheer, het is altijd gebruikelijk geweest dat de opbrengst van het bellen van de kinderdragers werd gedeeld met de grafmakers, maar daarvan zien wij nooit énen centiem. Integendeel, wij grafmakers delen met hen al wat wij ontvangen. En zeker zoals nu in de wintermaanden wanneer wij moeten kappen om in de grond te geraken trekken zij er zoveel van als wij.

En, Mijnheer, was het eertijds gebruikelijk om de onkosten voor touwen en schoppen te delen, maar daarvan hebben wij nooit iets gezien.

En zelfs nu ik ziek ben, ben ik verplicht geweest om de stinkende kadavers uit de hangar naar achter op het kerkhof over te brengen. Dat heeft vele ziektes in mijn huisgezin binnengebracht om nog maar te zwijgen van de gevaren die wij hebben moeten doorstaan.

En Mijnheer, je weet ook wel dat *[naam onleesbaar]* met zijn lijkwagen meer naar het Kiel rijdt dan naar Stuivenberg. Zoals nu bijvoorbeeld zaterdags komt hij dikwijls nog om half zeven 's avonds met lijken van de Paardenmarkt en de Predikherenparochie. Voeg daar nog 4 of 5 kinderlijkjes van de kinderdragers aan toe, op een uur dat wij zelfs de nummers niet meer kunnen zien zodat wij deze arme kadavers de hele nacht in de vrieskou moeten laten staan. Dan moeten wij nog de hele zondag werken om de kadavers in de grond te krijgen.

Zo gaat het er dus tegenwoordig aan toe.

Uw onderdanige dienaar,

JB Vets, grafmaker.

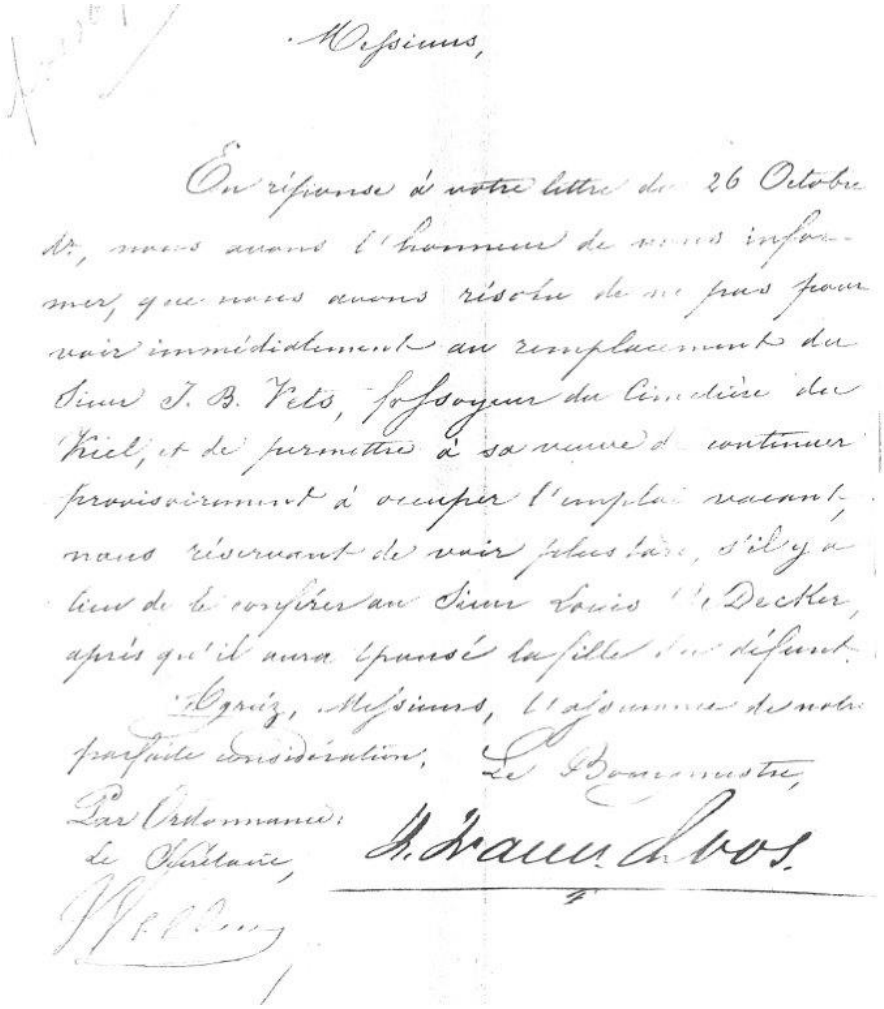

Schoonzoon Louis De Decker, 26 jaar oud, laat er geen gras over groeien want op 23 oktober 1860 reeds vertrekt er een sollicitatiebrief waarin hij al zijn capaciteiten opsomt en al zijn registers opentrekt om het Bureel van Weldadigheid te overtuigen om de zaak van zijn schoonvader Jean Baptiste aan hem toe te vertrouwen. Op 9 november 1860 reeds antwoordt het Bureel van Weldadigheid dat zij akkoord gaan, op voorwaarde evenwel dat: "après qu'il aura épousé la fille du défunt". Als voorwaarde kan dat tellen maar de jobzekerheid ging in die tijden voor alles en dus huwen Louis De Decker en Joanna Vets te Antwerpen op 6 december 1860.

Binnen de 2 maanden was de zaak beklonken. Veel geluk viel er in hun huwelijk niet te beleven. Zij kregen voor zover ik kon nagaan 5 kinderen waarvan de langstlevende juist geen 2 jaar oud is geworden. Op het kerkhof van het Kiel is er nog een wit marmeren kruis terug gevonden 'Ter nagedachtenis der kinderen De Decker' waarop de naam van Eugenius Egidius Florentinus ontbreekt. Hij werd later geboren op 24/08/1876 te Antwerpen maar overleed er reeds – nog geen 4 maanden oud – op 09/12/1876.

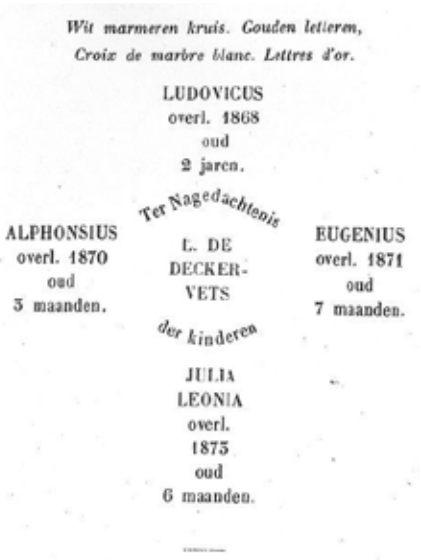
Wit marmeren kruis. Gouden letteren,
Croix de marbre blanc. Lettres d'or.

LUDOVICUS
overl. 1868
oud
2 jaren.

Ter Nagedachtenis

ALPHONSIUS
overl. 1870
oud
3 maanden.

L. DE
DECKER-
VETS

EUGENIUS
overl. 1871
oud
7 maanden.

der kinderen

JULIA
LEONIA
overl.
1875
oud
6 maanden.

Alphonius De Deckers
°Antwerpen 08/02/1870
+Antwerpen 21/05/1870
Eugenius De Deckers
°Antwerpen 29/03/1871
werd 7 maanden oud
Julia Leonia De Deckers
°Antwerpen 13/06/1873
+Antwerpen 14/11/1873
Ludovicus De Deckers
°Antwerpen 19/06/1866
+Antwerpen 18/05/1868

Cornelius Nicolaus Fets, geboren te Antwerpen in 1773, de vierde zoon van Adrianus Vets-Lantoin werd eveneens grafmaker. Diens zoon Joannes Fets, geboren te Antwerpen op 19 september 1802 en gehuwd met Anna Agnes Lams uit Antwerpen, was belangrijk in de branche evenals 3 van zijn 12 kinderen: Frans, Joannes en Victor.

Zoals hierboven aangehaald werd op 19 september 1802 in Antwerpen Joannes Fets geboren als één van de zes kinderen van Corneille Nicolas Fets (°Antwerpen 1773) en Jeanne Marie Josephe Van Everbroeck (°Antwerpen 1773). Op 4 februari 1829 huwt Joannes Fets in Antwerpen met Anna Lams en vestigt zich op het Vlemingsveld, wijk 4.

Aanvankelijk verdient hij de kost als kleermaker maar op 27-jarige leeftijd gaat hij in dienst van het Huis van Weldadigheid als lijkbezorger. Wanneer de weduwe Vets komt te overlijden stuurt hij op 9 juli 1855 zijn sollicitatie voor de taak van grafmaker naar het bestuur van het Huis van Weldadigheid:

"Geachte Heeren van het bestuur van het huys van Weldadigheyd, Joannes Vets in dienst van het Jaer 1829. Heeft de heer, hem, aan U voor te draegen tot de plaets van Grafmaeker van het Kerkhof het Kiel, welke plaets open is door het aflijven van de Wwe Vets"

In dit schrijven wijst hij op zijn jarenlange getrouwe dienst. Ook zijn zoon – zo stipuleert hij – werkt al twee jaar voor het Huis van Weldadigheid. Nu hij 53 jaar is valt het hem zwaar, zo leren wij uit de brief,

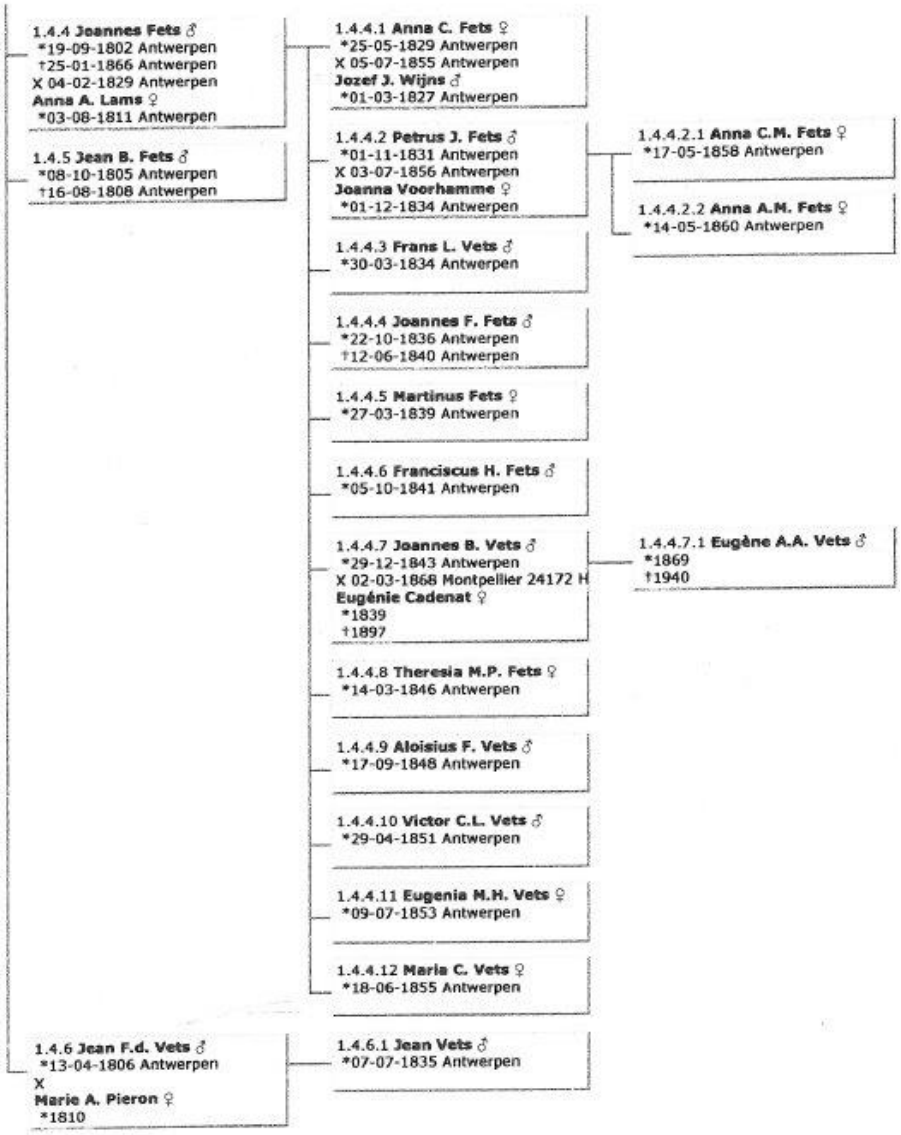

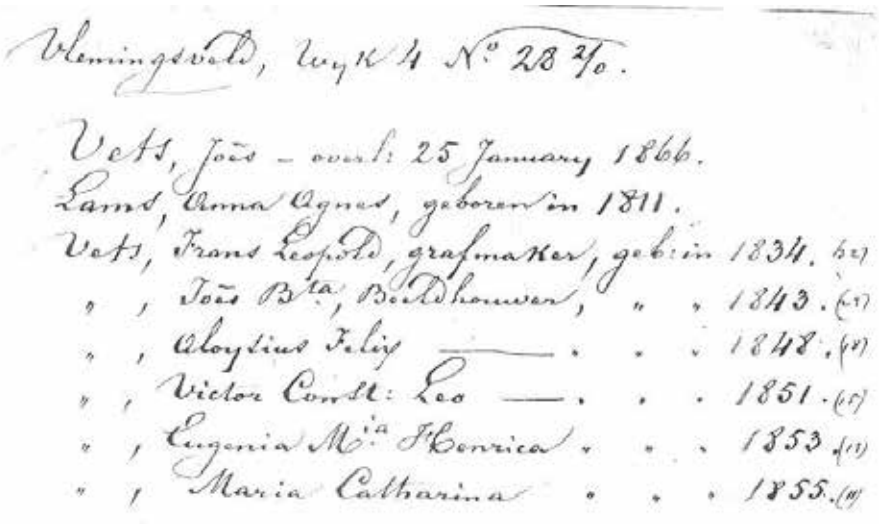
Vlemingsveld, Wyk 4 N° 28 ½.

Vets, Joës – overl: 25 January 1866.
Lams, Anna Agnes, geboren in 1811.
Vets, Frans Leopold, grafmaker, geb: in 1834. (32)
" , Joës B^ta, Bertholomeus, " " 1843. (23)
" , Aloysius Felix —— " " 1848. (17)
" , Victor Cornl: Leo —— " " 1851. (67)
" , Eugenia Mª Henrica " " 1853. (11)
" , Maria Catharina " " 1855. (19)

om voor zijn 11 kinderen te zorgen waarvan de laatste op 18/06/1855 geboren is. Hij wijst op de zware kosten van levensonderhoud en de huishuur die doorweegt. Om zijn oude dag dragelijk te maken vraagt hij om de functie van grafmaker aan hem te gunnen. Uit deze brief leren we ook dat de taak van grafmaker een extra inkomen oplevert en dat hij kan rekenen op een woonstvergoeding of een woning ter beschikking krijgt.

In de jaren 1866-1867, wanneer de oudere zonen van Joannes Fets (°1802), Frans (°30/03/1834) en Joannes (°29/12/1843) actief werden, beschikte Antwerpen over vier kerkhoven: Kiel met een oppervlakte van 25.690 m², St. Willebrord, St. Laurentius 2.120 m² en Stuivenberg 18.232 m², waar men alleen protestanten, personen die niet tot een erkende levensbeschouwing behoorden en zij die er monumenten hadden begroef. In 1866 en ook in de daarop volgende jaren werden er herhaaldelijk klachten geuit: men zou onvoldoende aandacht schenken aan de voorgeschreven hygiëne. Daarenboven zouden de grafmakers op Stuivenberg de graven reeds om de 5 jaar hernieuwen zodat men onmogelijk op de begraafplaats kon komen zonder sporen te vinden van recente begrafenissen en beenderen uit de leeggemaakte graven. De kwestie werd voorgelegd in de gemeenteraad waar werd verklaard dat – na onderzoek – de geruchten grotendeels verzonnen waren alhoewel toch niet helemaal van waarheid ontbloot. De lijken van arme kinderen beneden de 4 jaar werden immers krachtens een verouderd reglement in een kistje onder de arm gedragen tenzij de familie verkoos ze in een dodenwagen te laten vervoeren, wat eerder de uitzondering was voor de meer gegoeden. Het gebeurde geregeld dat de kinderlijkendrager op zijn zeven gemakken met het kistje onder zijn arm naar het kerkhof wandelde. Kwam hij onderweg een vriend tegen dan gebeurde het dat hij het kistje op de herbergtafel zette en bleef drinken en praten tot hij bedronken was. Het gebeurde eveneens dat een

Afbeelding uit: Poffé, Plezante mannen in de plezante stad.]

aannemer van begrafenissen, die hier en daar een lijkje van een arm kind moest ophalen zich de tocht naar het Kiel bespaarde, de lijkjes in een stal verzamelde tot er een ganse vracht was om ze dan tegelijk naar de dodenakker te brengen.

Een ander barbaars gebruik bestond erin dat "knechtjesjongens" regelmatig van een fatsoenlijk ambacht werden afgehouden om de job van "kistridders" te vervullen. Kistridders zijn kinderen uit het knechtjeshuis (waar wezen een opleiding kregen) die een brandende processielantaarn droegen en onder het klagend zingen van de psalm 'De profundis' in de begrafenisstoet naast de kist meeliepen naar het kerkhof. Dit gebruik dateerde van 1 juni 1817 en werd nog verscherpt door burgemeester Loos in 1852. In de gemeenteraad van 30 mei 1874 werd dit wraakroepende gedoe eindelijk afgeschaft. Dat de godshuizen hierdoor jaarlijks 2.700 frank verloren geeft aan dat deze praktijk geen uitzonderlijk fenomeen was. Na elke begrafenis moesten deze jongens in hun bespottelijk pak met de familie van de overledene de "dodendrank" gaan drinken in de plaatselijke herberg. Doodvermoeid en half beschonken waggelden zij dan rond de middag terug naar het knechtjeshuis.

Zoals ook in andere jaren werden in 1873 gedurende de zomermaanden veel mensen in Antwerpen getroffen door maag- en darmontstekingen. Het eerste cholerageval werd echter pas op 10 oktober gesignaleerd aan de dokken, waar de ziekte binnengebracht werd door het Zweedse stoomschip "Gibraltar", afkomstig van Danzig, een besmette stad. De eerste slachtoffers vielen in het Schipperskwartier waarna de ziekte oversloeg naar de rest van de stad. Deze epidemieën maakten de stiel van grafmaker er niet eenvoudiger op. Men drong er bij de vervoerders op aan om de lijken het liefst 's morgens naar de kerkhoven te transporteren, langs weinig drukke straten. Er werd hen eveneens verboden om onderweg te stoppen. Ze dienden zich rechtstreeks naar het kerkhof te begeven.

Ook Victor Constant Vets maakte zich klaarblijkelijk schuldig aan dergelijke wanpraktijken. Uit het Frans vertaald lezen we:

Op 27 juli 1873 stuurde August Vandenbogaert van het centraal politiebureau een antwoord op een verzoek om inlichtingen van 25/07/1873 betreffende Victor Constant Vets, geboren te Antwerpen op 29 april 1851, zoon van Joannes Vets-Lams naar de burgemeester en de politiecommissaris van de stad.

Het gaat erover dat de heer Victor Constant Vets het lijk van de jonge Adrien De Backer op 23 juli per wagen heeft vervoerd van de Gasstraat naar de Nerviërsstraat. Dat hij het lijk van 23 op 24 juli in de Nerviërsstraat heeft laten liggen op een handkar in een hangar in plaats van het ineens over te brengen naar het kerkhof van het Kiel. Ten derde dat hij op 24 juli – in plaats van zijn route te vervolgen tot aan zijn bestemming – het lijk heeft vervoerd tot aan de Sint Amandskerk om het vervolgens samen met andere lijken naar het vermelde kerkhof te brengen.

Naar mijn mening duiden deze feiten op een duidelijk gebrek aan eerbied voor de doden vanwege de heer Vets. Wat dit individu uithaalde is zeer treurig temeer omdat het samenging met het niet nakomen van andere verplichtingen die de heer Vets moest vervullen.

"Ik hoop dat je de commissaris van politie van de 6de sectie zult uitnodigen om dit onderzoek te vervolledigen, om met zorg vast te stellen wat de juiste omstandigheden waren die hier mee samenhingen en om ze onder de aandacht te brengen van de procureur des konings. Deze magistraat zal dan kunnen onderzoeken of deze reeds gekende feiten én deze die het bijkomend onderzoek nog aan het licht zullen brengen al dan niet in aanmerking komen als inbreuken op de wet betreffende grafschennis voorzien in de wet art 453 van het strafwetboek."

De overheid vroeg dus om deze grove belediging tegenover een stoffelijk overschot te onderzoeken en te sanctioneren.

Vets vervoerde namelijk een lichaam ofwel door onverschilligheid ofwel door een gebrek aan fatsoen niet rechtstreeks naar het kerkhof maar in etappes. Hij liet het lijk als een ordinaire zak afval achter in een hangar om 's anderendaags zijn weg te vervolgen in tegenovergestelde richting, weg van het kerkhof en laat het lijk achter als een waardeloos ding, ver van de stad, blootgesteld aan bederf veroorzaakt door het tropisch warme weer.

"Het lijkt me dus gepast om ons rekenschap te geven van de feiten en de houding van de heer Vets en deze te melden aan de administratie van het Bureau van Weldadigheid om hem in gebreke te stellen en de aangestelde van deze dienst weg te trekken."

"Les fossoyeurs ont toujours travaillé pour amour propre." *(Uit: FelixArchief 496#768)*

Niettegenstaande de bekende klachten zich maar bleven herhalen ben ik ervan overtuigd dat de meeste grafmakers, lijkbezorgers en de bezorgers van kinderlijkjes ernstige mensen waren, er een zekere beroepseer op nahielden en een gepaste sereniteit wisten te bewaren.

Ook vandaag nog spreekt men in Antwerpen van "een begrafenis met het karreke van Vets" als men spreekt over een sobere, armoedige begrafenis.

Geraadpleegde werken en bronnen

De Weerdt, D., "Loon- en levensvoorwaarden van de fabrieksarbeiders 1789-1850", in: J. Dhondt (red.), *Geschiedenis van de socialistische arbeidersbeweging in België*, S.M. Ontwikkeling, 1960.

Havermans, A-M., *Van Groenkerkhof tot Schoonselhof*, Genootschap voor Antwerpse Geschiedenis, 2014.

Poffé, E., *Plezante mannen in een plezante stad*, Drukkerij J.-E. Buschmann, 1913.

Van De Vijver, S., *Cholera te Antwerpen 19e eeuw*, verhandeling voorgelegd tot het behalen van de graad van licentiaat in de Geschiedenis, RUG, 1969.

Felixarchief Antwerpen: inventarisnummers 496#768, 496#769, 496#770 en 637#30-35

Brieven van de stad aan het beheer der Godshuizen.

Aktes en briefwisseling ter beschikking gesteld door Armand Berré en Georges Lathouwers; deze zijn ter beschikking in het documentatie- en studiecentrum voor familiegeschiedenis te Merksem.